

MARC MCCRINDLE – EMILY WOLFINGER

AZ XYZ ÁBÉCÉJE. A NEMZEDÉKEK MEGHATÁROZÁSA

Egyik nemzetség elmegy, és a másik eljő...

PRÉDIKÁTOR 1:4

Mielőtt a különböző nemzedékeket meghatároznánk, fontos megtennünk az első lépést: határozzuk meg a „nemzedék” fogalmát.

Hagyományosan a generációt „a szülők és utódaik születése közötti átlagos időintervallumként” határozták meg. Ez a biológiai meghatározás a generációt évezredekre a húsz-huszonöt éves intervallumban helyezte el. Mialatt a múltban ez a meghatározás jó szolgálatokat tett a szociológusoknak, mára irrelevánssá vált. Minthogy a csoportok oly gyorsan változnak az új technológiákra, az átalakuló karrierre, a tanulási opciókra vagy az eltolódó társadalmi értékekre adott válaszként, két évtized túlságosan tág generációs idő.

Ugyanakkor, ha napjainkban biológiai meghatározást alkalmaznánk, a generációs idő minden korábbinál hosszabb lenne, hiszen a gyermekvállalás az eddigiekhez képest jócskán kitolódott. Általánosságban véve a szülők születése és utódaik születése közötti intervallum két évtizedről három évtizednél többre tágult. 1982-ben a nők első gyermekvállalási átlagéletkora huszonöt év volt, miközben ma harmincegy.

Napjaink generációit tehát inkább szociológiai, mint biológiai értelemben kellene meghatározni. A generáció azonos időszakban született személyek csoportjára vonatkozik (tizenöt év a legfelső határhoz képest), akik összehasonlítható életkor-

Részlet Marc McCrindle – Emily Wolfinger *The ABC of XYZ. Understanding the Global Generations* című könyve első fejezetéből. UNSW Press, 2009. 1–22.

Harminc az új
huszonegy!

JK
2010/11

ban és életrszakaszban vannak, és akiket sajátos időszak (események, trendek és folyamatok) határozott meg.

William Strauss és Neil Howe generációs szakértők megegyeznek abban, hogy a generációkat egy sajátos időszak határozza meg: „A generáció olyan személyek csoportja, akik azon a történelmi időn és téren osztoznak, mely kollektív személyiséget biztosít nekik.” Azt is mondják, hogy „a generációs idő nagyjából egy életrszakasz hosszúsága”. Ugyanakkor viszont a hagyományos életrszakaszok és az azoknak megfelelő felelősségek már nem alkalmazhatók a mai gyerekekre és fiatalokra, ezért e meghatározás sincs nagy segítségünkre. A gyerekkor nagymértékben lerövidült, miáltal a húszas és harmincas éveinkben kialakuló, hagyományosan felnőttr felelősségek kitolódtak. Harminc az új huszonegy!

A mai generációk közös jellemzői minden eddiginél inkább átlépték a globális, kulturális és szociogazdasági határokat. A globalizációnak köszönhetően, melyet a mai változatos technológiai újítások tettek lehetővé, az ausztrál, amerikai, brit, német és japán fiatalokat ugyanazon események, trendek és folyamatok alakítják: a közösségi média és az online technológiák mohó felhasználói, korábban példátlan elöregedésnek tanúi közösségeikben, és anyagilag jobban ellátottak, illetve formálisan képzetebbek minden őket megelőző generációnál.

De a fiatalok e fejlett országokon kívül is hálózatban állnak és kapcsolatban vannak egymással. Pekingtől Bengaluruig, Buenos Airstől Brisbane-ig ugyanazon weboldalakat böngésző, azonos filmeket néző, ugyanazon zeneszámokat letöltő és ugyanazon márkák által meghatározott generációkkal állunk szemben. Ma a világ első globális generációjával kell számot vetnünk. Emiatt a generációt olyan személyek csoportjaként határozzuk meg, akik ugyanabban a korszakban születtek, ugyanazon időszak formálta őket, és ugyanazon társadalmi markerek voltak hatással rájuk – más szóval a generáció egy azonos életkor és életrszakasz, létfeltételek és technológia, események és tapasztalatok által összekapcsolt csoport.

Generációs sajátosságok – nem múltó hóbort

■ Néhányan talán azzal érvelnének, hogy az olyan sajátosságok, mint a figyelem egyre szűkülő időbeli korlátai az Y generáció, Ausztrália mai tinédzserei és fiatal felnőttr generációja esetében minden fiatalra jellemzőek születési időszakuktól függetlenül, vagy múltó hóbortot és nem olyan generációs sajátosságot jelentenek, melyet középkorú és idős éveikre is megőriznének. Ám a generációs jellemzők nem az életrszakasz összetevői vagy múltó hóbort, melyet ki fognak nőni. Mialatt a különböző életkorú személyek ugyanazon eseményeket élik meg, az életkor, melyben egy politikai fordulattal, technikai változással vagy társadalmi markerrel szembesülnek, meghatározza azt, mennyire épül be az adott tényező az adott személy pszichéjébe és világlátásába.

A nemzeti statisztikák korábban bizonyították, hogy a generációs diverzitás nem életrszakasz kérdése. Példának okáért az első házasságkötés átlagéletkora az Y generáció esetében huszonkilenc év a nőknél és harmincegy egész hat tized év a férfiaknál. 1982-ben, amikor a legfiatalabb baby-boomerek húszas éveik első felében jártak, a házassági átlagéletkor huszonkét év volt a nőknél és huszonnégy a férfiaknál. Azon tényezők között, melyeket felelősnek tartanak az Y generáció házasságkötéssel szembeni ellenállásáért, az erkölcsi kódok engedékenységet és a magas válási arányt említik. Ahogyan e statisztikák is mutatják, a felnőttrkor jellemzőinek (házasság, gyermekvállalás, jelzalogkölcson felvétele és szilárd karrier) kitolása az Y generáció sajátossága, mialatt a – feleséghez, főnökhöz, márkához és országhoz való – hűség az

Építők jellemzője volt. A régi jezsuita mondás igaz: „bízz rám egy hétévesnél fiatalabb gyermeket, és meg fogom mutatni neked a férfit”.

Természetesen minden korszak fiataljainak megvannak a maguk közös jellemzői, ilyen például a kísérleti életmód, a *status quo* megkérdőjelezése, az idealizmus és a határok elmozdítása. Ugyanakkor nem állítható, hogy azok, akik az 1970-es években nőttek fel, ugyanolyanok lennének, mint azok, akik az 1990-es években, és azok, akik ma érnek ebbe a korba. Mialatt az életkor meghatározza a viselkedést és a magatartásmódot, gyermekkorunk kultúrájának, a társadalmi markereknek és a felnőtté válás éveinek meghatározó eseményei nagyobb hatással vannak ránk. E régi mondás sok igazságot hordoz: „Az emberek jobban hasonlítanak korukhoz, mint amennyire szüleikhez.”

A technológia, a tömegmarketing, a politika, a populáris kultúra, melyben napjaink fiataljai felnőttek, jelentős különbséget jelentenek a korábbi ifjúsági kultúrákhoz képest. És a különböző korok, állapotok és társadalmi markerek miatt e generációknak különböző vágyaik és világnézetük van. A fiatalabb generációk – Y és Z generáció – politikailag elkötelezettek és környezettudatosak. A közelmúltbeli ausztráliai választásokon a fiatal szavazók egyre növekvő számarányban szavaztak a zöldek pártjára, és a környezettel kapcsolatos új és pozitív rendelkezések iránt egyre nagyobb a kereslet és az érdeklődés. E jelenség főként abban tükröződik, ahogyan a fiatalabb generáció az olyan populáris kulturális eseményeket támogatja, mint a WaveAid, a Make Poverty History és a Live Earth, amely trend a karitatív igény és a környezetért folytatott lobbizás tudatosságát bizonyítja. Ezt a beállítódást erősítik fel az általuk kedvelt zenészek olyan példákkal, mint Sandi Thom és John Butler, akik arról írnak dalokat, hogy ők „túl későn születtek egy gondatlan világba”, és hogy miékként kellene tisztelettel viszonyulnunk földünkhöz.

Strauss és Howe egyik állítása, hogy ahogyan a történelem alakítja a generációkat, úgy alakítják a generációk is a történelmet. Könyveikben, a *Generations*ban, illetve a *The Fourth Turning*ben az angol-amerikai történelmet szezonális ciklusokra osztják, és a generációkat aszerint címkézik, hogy melyik ciklusban születtek. A négy ciklus lengő ingához hasonlítható. Az inga egyik oldalról a másikra mozdul el, de a gravitáció mindig befolyásolja, és a legalacsonyabb középpontban megáll. Ugyanakkor Strauss és Howe azt is állítják, hogy a történelem ciklusai a következő módon ismétlődnek: krízisperiódus (egyik véglet), fejlődési időszak (másik véglet), illetve az ébredés és a feltárás periódusai (a csendesebb periódusok).

A történelem ingához hasonló ciklusait D. H. Lawrence foglalta össze költőien a *Classical American Literature*-ben: „A férfiak harcolnak a szabadságért, és nehéz ütésekkel megnyerik a harcot. Gyermekük, minthogy könnyen jutották hozzá, ismét elveszni hagyják, szegény bolondok. Unokáink pedig ismét rabszolgák.”

Hugh Mackay és Phil Ruthven, a jól ismert ausztrál társadalomkutatók Strauss és Howe munkájából merítve írják le az ausztráliai generációkat a föderációs generációtól a fiatal Z generációig. A generációk ciklikus elméletével szembeni komoly ellenérvként lehetne felhozni azt, hogy azt a benyomást kelti, mintha a generációk évszakok lennének, melyek egyenletesen váltják egymást a korszakokon át. A legtöbb társadalmi elemző a szimmetriát igen merevnek érzi a végtelen változótól és tényezőtől függő valós élethelyzetek vizsgálatára. Mégis egy valami biztos – minden generáció saját időszakának következménye, és reakció az őt megelőzőre.

Próféta/idealista – a baby-boomerek

A fejlődési időszakban születtek, fiatalkorukat az ébredés éveiben, középkorú éveiket a feltárás és idős korukat a krízis éveiben töltötték. Ez a generáció a háború utá-

ni fejlődés korában született. A civil mozgalmak, melyek a boomerek ifjúkorát meghatározták, az ébredés legközelebbi példája.

Nomád/reaktív – az X generáció

Az ébredés idején születtek, fiatalkorukat a feltárás, középkorukat a krízis, öregkorukat az új fejlődés éveiben töltik. Az X-ek fiatalkorukat a szeptember 11.-et megelőző korszak relatív béke- és jóléti korszakában töltötték.

Hős/Civil – Y generáció és föderációs generáció

A feltárás korszakában születtek, fiatalkorukat a krízis határozta meg, középkorú éveiket a fejlődés, öregkorukat az ébredés. Az Y generáció tagjai a szeptember 11 utáni krízisperiódusban élnek fiatalkorukat. A föderációs generáció – az építők szülei – hasonló generációs típushoz tartoznak. Abban a békekorszakban születtek, amikor Ausztrália végre nemzetté vált, s felnőtté akkor váltak, amikor az I. világháború és a nagy világválság krízise bekövetkezett. Mindkét világháborúban harcoltak, és negyvenes éveik elején tapasztalták meg a háború utáni robbanásszerű fejlődést. E generációnak már nagyon kevés tagja él.

Művészek/Alkalmazkodók – az építkezők és a Z generáció

Válság idején születtek, fiatalkorukat új fejlődési periódusban élték, középkorú éveiket ébredésben, öregkorukat pedig feltárásban. Az építkezők a nagy világválság és a II. világháború krízisperiódusában születtek, családot a háború utáni fejlődési időszakban alapítottak. Negyvenes, ötvenes éveiket taposták, amikor gyermekeik, a boomerek az 1960–70-es évek civil mozgalmainak élére álltak. A Z-k a terrorizmus krízisperiódusában, a globális válság és a klímaváltozás idején születtek. Azt jósolják nekik, hogy fiatalkorukat gazdasági és társadalmi megújulásban tölthetik.

Generációs címkék

■ A baby-boomerek előtt a nemzedékek felcímkezésének gyakorlata nem létezett. A címkék természetesen léteztek, viszont egy bizonyos életkorra korlátozódtak, mint például „a fiatalok e generációja”. Mégis a II. világháború utáni nemzedék jól látható demográfiai befolyása miatt a „baby-boomer”-kifejezés a hétköznapi nyelvben is elterjedt. Hatvan évvel később e címke még mindig a kizárólagos terminus arra, hogy az 1946 és 1964 közötti születési robbanáskor világra jöttek csoportját leírjuk. A *boomer* címke kialakulásával kezdődött el a nemzedéki megnevezések kidolgozása.

Ettől kezdve elkerülhetetlenné vált, hogy az elemzők terminusokat keressenek az újabb generációk leírására. A boomereket követő generáció leírására valószínűleg Douglas Coupland találta meg azt a megoldást, melyet kerestek. 1991-ben Coupland, húszas éveiből lépve ki, megjelentette első regényét az *X generáció: mesék egy felgyorsult kultúrának* címmel. Ez a fikciós munka a saját generációját dolgozta fel, és – tudatosan vagy sem – olyan címkét hozott létre, mely tapadt. Ironikus módon a könyv egy olyan generációról szólt, mely megvetette a címkéket; „hívjatok csak X-nek bennünket” – mondta. A címke viszont maradt, és belőle származott az Y és Z generáció címkéje is.

Csodálatra méltó, mennyi címke jelent meg mindenik nemzedékkel kapcsolatban, egyesek ismétlődtek is. Az építkezők, akik a nagy világválság és a II. világháború idején éltek, sok generációs címkén osztoztak szüleikkel, a szövetségi generációval, ugyanakkor jellemzőik is közösek voltak: a veteránok, a háború előtti generáció, a hős generáció és az arany öregek.

Ahogy a mellékelt táblázat mutatja, azok a címkék, melyeket az egyes generációknak adtak – a föderációs generációtól a Z generációig –, azokat az idők tükrözik, melyek generációs profiljukat megalapozták. Az építőknek adott nevek a háború és a válság képeit idézik; a boomerekre aggatott címkék a II világháborút követő népesedési robbanással és az 1960–1970-es évek szexuális forradalmi után levetkőzött hagyományos erkölcsi normákkal kapcsolatos eseményekre utalnak (a Szerelem generáció és az Elvesztett nemzedék például). Az X generáció szempontjából a korszak gazdasági fellendülése (lehetőség-generáció) és a szexuális forradalom következményei (a *baby-busters*), az Y generációéból pedig a születését előrejelző digitális kultúra a meghatározó.

E generációs címkék nagy része globálisan alkalmazható – vagy legalábbis a fejlett nemzetek vagy fejlődésben levő nemzetek nagy része esetében –, hiszen, ahogyan korábban tárgyaltuk, a generációs jellemzők határoktól függetlenül is érvényesek. Azok a nemzedéki címkék, melyek nem globálisan elfogadottak, több ország esetében már alkalmazhatók. Finnországban az X-eket pejoratív értelemben „Pullamöössökupolvi”-nak (Bun Mash-generációnak) nevezik, mert, az idősebb generációk szerint, életükben semmiféle nehézséggel nem szembesültek, mégis rengeteget siránkoztak. Ugyanakkor az X-eket az angolszász kultúrákban „lamentáló” és „léha” nemzedéknek, illetve a „lehetőségek nemzedékének” nevezték, míg a franciák „Bof-nemzedéknek”, a „bof” szó iránti fiatalkori elfogultságok miatt, amit körülbelül „mindegy”-nek fordíthatnánk. Oroszországban „raktáros- és éjjeliőr”-generációnak nevezték őket, mert kihívást nem jelentő állásokra pályáztak, hogy minél több szabadidejük maradjon. Valójában az X-ek Oroszországban, akárcsak angol társaik, a hanyatlás pillanatában léptek be a munkaerőpiacra, amikor az alkalmazások szintje nagyon magasan állt, ezért bármilyen állást elfoglaltak.

Finnországban az ifjabb generáció a boomereket „Kolesterolisukupolvi”-nak vagy „koleszterin-nemzedéknek” nevezi rossz étkezési szokásaik miatt. Ugyanakkor a boomereket „én-generációnak” és „most-generációnak” nevezik az anglofón kultúrákban.

Az Y generációt Japánban „freeter”-ként nevezik meg, olyan sokan voltak tagjai közül azok, akik részleges munkaidőben dolgoztak. Ausztráliában főként a fiatalok és az anyák a részidős munkavállalók, s soha nem mutatkoztak kevésbé késznek arra, hogy teljes munkaidőben dolgozzanak. 1986-ban tíz tizenöt és huszonnégy közötti fiatalból nyolc teljes munkaidőben dolgozott, ma pedig tízből alig hat.

A 20. század előtt a nemzedékek és a nemzedéki címkék nem rendelkeztek ezzel a globális jelleggel. Például az angol éhínség-generációk, mint amilyenek az Artúr koriak (1433–60) és az Erzsébet-generáció (1541–65) kizárólag a korabeli Anglia eseményeit és trendjeit érzékeltetik.

Az 1-es táblázatban felsorolt címkék nagy része nem alkalmazható a fejlődésben levő vagy fejletlen országokra, melyeknek lakóit visszatartották attól a fejlődéstől, mely első világbeli kortársaikat meghatározta. Ugyanakkor a második és harmadik világ nemzedékeinek címkéi nem alkalmazhatók az első világ nemzedékeire. Például bizonyos latin-amerikai országokban az X-eket „válság-generációnak” nevezik, mert az országukban lezajlott politikai fordulat fiatalokukban ment végbe. Oroszországban az X generáció az „utolsó szovjet gyermekekre” vonatkozik, mert ők voltak a legifjabb generáció, aki országukban megtapasztalta a kommunizmus bukását, illetve a „Glasznosztj–Peresztrojka-nemzedékre”, mert az elsők között voltak, akik a posztkommunista Oroszországban elfogadták a Glasznosztj és a Peresztrojka ideálját. Hat együtt élő generációval a nemzedékek közötti konfliktus növekvő probléma lett. Egy világszintű felmérés során, melyben tizenkét országban vizsgáltuk a munkahelyi problémákat, kisebbségben voltak azok (23 százalék), akik a nemek közötti különbséget jelölték meg a munkahelyi problémák fő okaként, és csak valamivel töb-

ben (35%) okolták mindezért a kulturális különbségeket. A nagy többség (42%) azt állította, hogy a generációs különbség a problémák oka. Ez tehát az, amivel meg kell tanulnunk együtt élni.

K. A. fordítása

Nemzedéki címkek

Építők	Boomerek	X generáció	Y generáció	Z generáció
szerencsés generáció	baby-boomerek	a lehetőségek generációja	ezredfordulások	Zed-ek (ausztrál angol terminus)
veteránok	Jones-generáció (fordulat-generáció)	poszt-boomerek	net-generáció	Zee-k (amerikai angol terminus)
pre-boomerek	stressz-generáció	baby-busterek	Dot.com-generáció	ezredfordulások
a legjobb generáció	szendvics-generáció	léhák	viszhang-boomerek	az új ezredfordulások
a csendes generáció (túl fiatalok vagy túl öregek voltak ahhoz, hogy az I. vagy a II. világháborúban harcoljanak)	az új generáció	lamentáló generáció	iGeneráció	iGeneráció
takarékos generáció	az én generáció	MTV-generáció	Google-generáció	net-generáció
háború előtti generáció	Szerlem-generáció	a huszon-harmincvalahányasok	MySpace-generáció	C-generáció
depresszió-generáció	az elveszett generáció	a backend-boomer generáció	Mypod-generáció	kód-generáció
beat-nemzedék	háborús csecsemők nemzedéke	a végzetes nemzedék	Nintendo-nemzedék	tartalom-nemzedék
G1-generáció	„leading-edge boomers”	X-ek	cinkus generáció	neo-Disney-nemzedék
seniorok	„trailing-edge boomers”	az azutáni nemzedék	a hálózatra kapcsolt generáció	Vista-generáció
háborús generáció	a beatnikkek	a különbség-generáció	a digitális bennszülöttek	a futurista generáció
a hős nemzedék	a hippik	a reménytelenség bűzébe burkolt generáció	Click'n go-kölykök	vállalati generáció
booster-nemzedék	a legrosszabb nemzedék	bun eráng-generáció	új WhY generáció	új csendes generáció
konzervatívok	most-nemzedék	2000-es generáció	C generáció	játékosok nemzedéke
az arany öregek	TV-nemzedék	X generációs férfiak/nők	tartalom-nemzedék	a szülőháza nemzedéke
	Spock-nemzedék	Jones-generáció (fordulat-generáció)	celeb-generáció	túlöregedő generáció
	Vietnam-nemzedék	kulcsos gyerekek	kód-generáció	mivég-generáció
	diszkó-nemzedék	13. nemzedék (csak Amerika esetében)	apatikus generáció	képregény-film-generáció
	az áttörés nemzedéke	tweenerek	Y gen	leopárd-nemzedék
	generációs szakadék	Pepsi-generáció	Gyen	aluminium-nemzedék
			ház nélküli generáció	zöld generáció

■ IRODALOM

- Douglas Coupland: X generáció. (Ford. M. Nagy Miklós) Európa, Bp., 2007.
 Neil Howe – William Strauss: Generations. The History of America's Future, 1584 to 2069. Harper Perennial, 1992.
 Neil Howe – William Strauss: The Fourth Turning: An American Prophecy. Broadway Books, 1997.
 Hugh Mackay: Generations. Baby Boomers, Their Parents and Their Children. Macmillan, 1997.